

Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)

CPT/Inf (2020)13

**Zbiór zasad
dotyczących postępowania z osobami pozbawionymi wolności w kontekście
pandemii choroby koronawirusowej (COVID-19)**

z 20 marca 2020 r.

Pandemia choroby koronawirusowej (COVID-19) stwarza nadzwyczajne wyzwania dla władz wszystkich państw członkowskich Rady Europy. Przed szczególnymi i wzmożonymi wyzwaniami stoi personel pracujący w różnych miejscach pozbawienia wolności, w tym w policyjnych izbach zatrzymań, zakładach karnych, ośrodkach strzeżonych dla cudzoziemców, szpitalach psychiatrycznych i domach opieki społecznej, a także w rozmaitych nowo utworzonych placówkach i strefach kwarantanny. Uznając wyraźną konieczność podjęcia zdecydowanych działań w celu przeciwdziałania COVID-19, CPT ma jednocześnie obowiązek przypominać wszystkim zaangażowanym podmiotom o bezwzględny charakter zakazu stosowania tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania. Zastosowanie środków zabezpieczających w żadnej sytuacji nie może prowadzić do niehumanitarnego lub poniżającego traktowania osób pozbawionych wolności. W opinii CPT wszystkie właściwe organy odpowiedzialne za osoby pozbawione wolności na obszarze działań Rady Europy powinny stosować poniższe zasady.

- 1) Do rangi zasady naczelnej urasta obowiązek podejmowania wszelkich możliwych działań na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa wszystkich osób pozbawionych wolności. Podjęcie takich działań przyczynia się również do zapewnienia należytej ochrony zdrowia i bezpieczeństwa personelu miejscach pozbawienia wolności.
- 2) Wytyczne WHO dotyczące zwalczania pandemii COVID-19, jak również zgodne z międzynarodowymi standardami krajowe zalecenia zdrowotne i kliniczne muszą być przestrzegane i w pełnym zakresie wdrażane we wszystkich miejscach pozbawienia wolności.
- 3) Należy zapewnić odpowiednią obsadę kadrową, a członkowie personelu powinni otrzymać wszelkie wsparcie fachowe, środki ochrony zdrowia i bezpieczeństwa, jak również przejść szkolenia niezbędne do dalszego wykonywania powierzonych im zadań w miejscach pozbawienia wolności.
- 4) Wszelkie restrykcje podejmowane wobec osób pozbawionych wolności w celu zapobieżenia rozprzestrzenianiu się COVID-19 powinny posiadać podstawę prawną oraz być niezbędne, proporcjonalne, stosowane z poszanowaniem godności ludzkiej i ograniczone w czasie. Osoby pozbawione wolności powinny otrzymywać wyczerpujące informacje o wszelkich takich restrykcjach, sformułowane w zrozumiałym dla nich języku.
- 5) Ponieważ bezpośrednie kontakty osobiste sprzyjają rozprzestrzenianiu się wirusa, wszystkie właściwe organy powinny podjąć wspólne wysiłki służące wykorzystaniu środków alternatywnych wobec pozbawienia wolności. Takie podejście jest absolutnie konieczne w szczególności w sytuacji przeludnienia. Ponadto władze powinny w większym stopniu wykorzystywać nieizolacyjne środki zapobiegawcze; korzystać z możliwości zmniejszenia wymiaru kary, przedterminowego zwolnienia i warunkowego zawieszenia wykonania kary; na nowo ocenić potrzebę kontynuacji przymusowego leczenia psychiatrycznego; w miarę możliwości wypisywać do domu lub kierować do placówek opieki dziennej osoby przebywające w domach opieki społecznej; a także ograniczyć, w najszerszym możliwym zakresie, pozbawianie wolności migrantów.
- 6) W odniesieniu do świadczeń opieki zdrowotnej szczególną uwagę należy zwrócić na specyficzne potrzeby osób pozbawionych wolności, ze szczególnym uwzględnieniem grup słabszych i zagrożonych, takich jak osoby starsze i osoby cierpiące na inne schorzenia. Z powyższych wymogów wynika, między innymi, konieczność wykonywania badań w kierunku COVID-19 oraz

zapewnienia dostępności intensywnej opieki medycznej we wszystkich niezbędnych przypadkach. Ponadto, personel powinien w tym czasie udzielać osobom pozbawionym wolności dodatkowego wsparcia psychologicznego.

- 7) Wprawdzie zawieszanie nieistotnych aktywności jest słuszne i uzasadnione, jednak w okresie trwania pandemii prawa podstawowe osób pozbawionych wolności muszą być w pełni przestrzegane. Dotyczy to w szczególności prawa do utrzymania odpowiedniej higieny osobistej (w tym dostępu do ciepłej wody i mydła) oraz prawo do codziennej rekreacji na świeżym powietrzu (przez co najmniej godzinę). Ponadto wszelkie ograniczenia kontaktów ze światem zewnętrznym, w tym widzeń, powinny być rekompensowane zwiększeniem dostępu do alternatywnych środków komunikacji (takich jak telefon lub komunikacja głosowa online VoIP).
- 8) W przypadku, w którym osoba pozbawiona wolności, która jest zakażona lub podejrzewana o zakażenie wirusem SARS-CoV-2, zostanie poddana izolacji lub kwarantannie, osoba ta powinna mieć możliwość utrzymywania codziennych i rzeczywistych kontaktów z innymi ludźmi.
- 9) Podstawowe gwarancje ochrony przed złym traktowaniem przysługujące osobom pozbawionym wolności pozostającym pod nadzorem funkcjonariuszy organów ścigania (dostęp do adwokata, dostęp do opieki lekarskiej, powiadomienie o zatrzymaniu) muszą być w pełni respektowane w każdych okolicznościach i w każdym czasie. W określonych okolicznościach właściwe może okazać się zastosowanie środki bezpieczeństwa takich jak wymóg noszenia maseczek ochronnych przez osoby wykazujące objawy choroby.
- 10) Działania monitoringowe prowadzone przez niezależne organy, w tym Krajowe Mechanizmy Prewencji (KMP) i CPT, pozostaje istotnym zabezpieczeniem przed złym traktowaniem. Państwa powinny w dalszym ciągu gwarantować instytucjom monitorującym dostęp do wszystkich miejsc pozbawienia wolności, w tym do miejsc, w których przebywają osoby objęte kwarantanną. Wszystkie instytucje monitorujące powinny jednak stosować wszelkie środki ostrożności w celu przestrzegania zasady „niewyrządzania szkody”, w szczególności w odniesieniu do osób starszych i osób z istniejącymi wcześniej schorzeniami.